

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวทั้งหมด และนำมาเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาและปัญหาของการสอนเพศศึกษาในประเทศไทย
2. การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา
  - 2.1 ความหมายของเพศศึกษา
  - 2.2 ความสำคัญของการสอนเพศศึกษา
  - 2.3 ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา
  - 2.4 หลักในการจัดสอนเพศศึกษา
3. พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น
4. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นที่เกี่ยวกับเพศศึกษา
5. การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม
  - 5.1 ความหมายและวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา
  - 5.2 ความหมายของหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม
  - 5.3 การวิเคราะห์หนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม
6. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาและปัญหาของการสอนเพศศึกษาในประเทศไทย

การสอนเพศศึกษาความจริงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีการสอนมานานแล้ว เพียงแต่ว่าไม่ระบุว่าเพศศึกษาเท่านั้น เนื่องจากการกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างตรงไปตรงมาในสังคมไทยถือว่าไม่สุภาพเป็นสิ่งต้องห้าม ดังนั้นจึงใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงแทน เช่น การดำเนินชีวิตครอบครัว สุขภาพและมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการเรียนรูเพศศึกษาอย่างไม่รู้ตัว

การสอนเพศศึกษาในสมัยก่อน อาจพิจารณาได้จากวรรณคดีและสุภาษิตต่าง ๆ เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี และสุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่ ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชาย การเลือกคู่ครอง การรักษานวลสงวนตัว ตลอดจนกิริยามารยาทต่าง ๆ เช่น

ก. สอนเรื่องการแต่งตัว

จะนุ่งห่มพอสวมศักดิ์สงวน
จะผัดหน้าทาแป้งแต่งอินทรี

ให้สมควรรับพัศตร์ตามศักดิ์ศรี
คุณวิพวีเน้ออย่าเหลือเกิน

(กรมศิลปากร, 2529 : 621)

ข. สอนเรื่องการรักษานวลสงวนตัว

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศักดิ์
สงวนงามตามระบบให้ชอบกล

บำรุงรักษากายไว้ให้เป็นผล
จึงจะพ้นภัยพาลการนินทา

(กรมศิลปากร, 2529 : 621)

ค. สอนเรื่องการเลือกคู่ครอง

จะดูว่าชีวิตคู่ที่ทาง
มันลูกขางห่างต้นหล่นกระเด็น

จะดูนางคุณแม่เหมือนแลเห็น
ก็จะเป็นตามเหล่าตามเผ่าพันธุ์

(ราชมาณพ, 2512 : 18)

ง. สอนเรื่องการแต่งงาน

เขารักจริงให้สู้ขอกับพ่อแม่
เขาไม่เลี้ยงไล่ขับจะอับอาย

อย่าวิ่งแร่หลงงามไปตามง่าย
ต้องเป็นมาชอยู่กับบ้านประจันตน

(กรมศิลปากร, 2529 : 624)

การสอนเพศศึกษาในประเทศไทยในอดีต นอกจากจะได้รับจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงแล้ว วัดยังเป็นแหล่งของความรู้ทางด้านเพศศึกษาอีกด้วย เช่น วัดราชบูรณะ จังหวัดพิษณุโลก ได้สอนเพศศึกษา คือ กามกิริยาไว้ที่ผนังวัด วัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี มีการบันทึกภาพโรงโสเภณีไว้ที่ผนังวัด เป็นต้น

พระพุทธองค์เมื่อครั้งยังมีชนม์ชีพ ได้บัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของสงฆ์กับ ภรรยาว่าเป็นหญิง เช่น การรับของประเคน การจับต้องกาย การปฏิบัติตนระหว่างพระภิกษุกับ ภิกษุณี ห้ามไม่ให้ภิกษุณีมีคู่ครองหรือเสพงามคุณ นอกจากนี้พระพุทธองค์ยังทรงสั่งสอนเกี่ยวกับการ ปฏิบัติตนระหว่างพระภิกษุกับโสมแม่ การเกิดของมนุษย์ การเกิดเป็นเพศหญิงเพศชาย การเกิด สังคม การลงโทษภิกษุที่ให้คำแนะนำแก่สตรีเพื่อนำไปสู่การทำแท้ง การปฏิบัติตนตามบทบาทของบิดา มารดา บุตร ภรรยา มิตร สัมณพราหมณ์ (รวมเรียกว่า ทิศ 6) นอกจากนี้ยังห้ามประพฤตินิโค ใน กาม (ศีลข้อ 3) กับลูกเมียเขา สามีเขา หรือหญิงที่มีเจ้าของ หรือหญิงที่ต้องห้าม คำสอนต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ให้ใช้กับสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น แต่สามารถปฏิบัติได้กับสมาชิกทุก ๆ คนในสังคม

คำสอนของพระพุทธองค์ตามที่ยกตัวอย่างมานี้ คงเป็นหลักฐานได้ดีว่า วัดเป็นแหล่งของ การให้ความรู้ทางด้านเพศศึกษามากที่สุดแก่ประชาชนในสมัยโบราณ

สำหรับพ่อแม่ จะสอนเพศศึกษาในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์โดยตรง เช่น ห้าม ขานรับเมื่อได้ยินเสียงฉุดปกติ สอนไม่ให้ถอดเสื้อผ้ากองไว้ สอนไม่ให้ชายหญิงไปไหนมาไหนสองต่อ สอง สอนเรื่องอาหาร การเรือน การเลือกคู่ครองให้ลูกสาว เป็นต้น (กรมพลศึกษา, 2530)

สำหรับประวัติเกี่ยวกับเพศศึกษาในแต่ละยุคสมัยนั้น สรุปได้ดังนี้

เรื่องเพศศึกษาในสมัยสุโขทัย พิจารณาได้จากหนังสือนางนพมาศหรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ (กรมศิลปากร, 2528) ทำให้ทราบว่าชายและหญิงไม่ค่อยได้มีโอกาสได้พบปะกัน จะมีบ้างก็ เฉพาะในงานพิธี และเทศกาลต่าง ๆ เท่านั้น มีการนับถือศีลลึงค์ตามลัทธิของพราหมณ์ การ แต่งงานระหว่างหญิงและชายจะกระทำภายในตระกูลเดียวกันเท่านั้น เช่น เศรษฐีกับเศรษฐี หรือ ชวานากับชวานา เป็นต้น ยกเว้นตระกูลกษัตริย์ตระกูลเดียวเท่านั้นที่สามารถแต่งงานกับคนในตระกูล ใด ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ผู้ชายยังสามารถมีภรรยาได้อีกด้วย โดยบุตรที่เกิดมาถือว่าเป็นคนของบิดา ทั้งหมด สำหรับบุตรธิดาของหญิงงามเมือง หรือหญิงมีฐานะที่ไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับทาสใน เรือน จะได้รับการดูถูกเหยียดหยาม

นอกจากนี้ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ สุรีย์ กาญจนวงศ์ และจารุณี นะวีโรจน์ (2524) ยังได้ สรุปประวัติเกี่ยวกับเพศศึกษาในแต่ละยุค ไว้ดังนี้

เรื่องเพศศึกษาในสมัยอยุธยา พิจารณาได้จากวรรณคดี เช่น ขุนช้างขุนแผน ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเพศศึกษาสมัยอยุธยา เกี่ยวกับการตั้งครุภัก การรักษาตัวเวลาตั้งครุภัก การตั้งชื่อเด็ก การหมั้น แต่งงาน พัฒนาการทางร่างกายและจิตใจเพื่อความพร้อมในการครองเรือนได้เป็นอย่างดี และมีข้อสังเกตว่าในสมัยนั้นนิยมใช้น้ำมันพราย ช้าง แป้งเสก มนต์มหาระราช เสน่ห์ยาแฝด เป็นเครื่องมือสื่อความรัก พระเอกนางเอกนิยมมีคู่เมื่ออายุ 14-16 ปี เท่านั้น และผู้ชายมีภรรยามากกว่า 1 คน

เรื่องเพศศึกษาในสมัยลพบุรี พิจารณาได้จากจดหมายเหตุลาลูแบร์ ซึ่งแปลโดยกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ ทำให้ทราบว่า สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้หญิงไม่ค่อยคบชู้ผู้ชาย เพราะสามีมีอำนาจลงโทษภรรยาของตัวเองได้ตามอำเภอใจทุกอย่าง ตั้งแต่ชาย จอมจำ จนถึงข่าทั้ง ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ว่าเธอคบชู้ และคำนิยามของสังคมในสมัยนั้นการเที่ยวได้ตามความพอใจของแม่บ้านหรือผู้หญิงเป็นเรื่องน่าอับอายอย่างมาก บิดาจะหึงหวงลูกสาวของตนพอ ๆ กับหึงหวงภรรยา ถ้าพบว่าลูกสาวของตนทำชู้ก็จะพาให้ไปเป็นโสเภณี ความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นไปอย่างสนิทสนมกลมเกลียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรจะไม่กล้าขัดขืนบิดามารดา เพราะเกรงว่าตายไปแล้วจะต้องไปเป็นเปรต

เรื่องเพศศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่าในสมัยต้นรัชกาลที่ 5 มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาในหนังสือรายเดือน เช่น หนังสือ "มิวเซียม" หรือ "รัตนโกษา" ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือรายเดือนภาษาไทยเล่มแรกของเมืองไทย เรื่องเพศศึกษาที่เขียนไว้คือ เรื่อง "คัมภีร์ครุภักรักษา" โดย ดร.แบรดเลย์ หมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน และเรื่อง "โลกสังขาร" แต่งโดย "ท.จ.ว.ม.ม." ซึ่งเรื่องทั้งสองได้กล่าวถึงลักษณะของอวัยวะสืบพันธุ์ของหญิง การเกิดโลหิตประจำเดือน การตั้งครุภัก การเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ ลักษณะของมดลูก และลักษณะภายนอกของอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชาย เป็นต้น

สำหรับการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 เนื่องจากรัฐบาลได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องเพศ จึงมอบหมายให้สภาวัฒนธรรมแห่งชาติดำเนินการ เพื่อหาวิธีอบรมจิตใจของเยาวชน ดังนั้นสภาวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาค้นคว้าหลักสูตรในเรื่องเพศศึกษาขึ้น โดยมีนายแพทย์ ฝน แสงสิงแก้ว เป็นประธานคณะกรรมการ และนายแพทย์ ประสพ รัตนากร เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการชุดนี้ได้ดำเนินการมาจนถึง ปี พ.ศ. 2487 ก็ล้มเลิกไปเนื่องจากเกิดสงคราม ต่อมาคณะกรรมการ

อบรมจิตใจและศีลธรรมประชาชน ได้เข้ามาดำเนินการต่อภายใต้ชื่อว่า "คณะกรรมการอบรมวัฒนธรรมทางจิตใจสำหรับเด็ก" และในปี พ.ศ.2501 ได้วางแนวการสอนเพศศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นเตรียมอุดมศึกษา โดยแต่ละชั้นแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ภาคที่ 1 การจัดโรงเรียน ภาคที่ 2 การอบรมนักเรียน และภาคที่ 3 การสอนของครู แต่ในทางปฏิบัติไม่มีโรงเรียนในระดับใดนำแนวการสอนนี้ไปใช้เลย (สภาวิจัยแห่งชาติ, 2501) ต่อมาในปี พ.ศ.2521 จึงได้นำเพศศึกษาบรรจุในหลักสูตรเพื่อสอนในโรงเรียน โดยเนื้อหาที่จัดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กจนถึงวัยรุ่น

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนเพศศึกษาในอดีตจะเริ่มจากสังคมาครอบครัวก่อน เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูง เป็นต้น จากนั้นจึงขยายวงกว้างออกไปเป็นชุมชนให้ความรู้ เช่น วัด เป็นต้น โดยเนื้อหาที่พูดคุยกันจะไม่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาโดยตรง เช่น สอนไม่ให้ชายและหญิงไปไหนมาไหนสองต่อสอง เป็นต้น นอกจากนี้ชายและหญิงยังมีโอกาสได้พบปะกันน้อยมาก ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเป็นไปตามกรอบประเพณีของสังคม แม้ในศาสนาพุทธที่คนส่วนใหญ่นับถือ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเพศ ที่เห็นชัดเจน คือ ศีลข้อ 3 ห้ามประพฤตินิคมในกาม เป็นเครื่องเตือนใจ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศจึงไม่ค่อยจะเกิดขึ้น ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศก็มีมากตามไปด้วย การจัดสอนเพศศึกษาในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นเพื่อให้เยาวชนของชาติมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง อันจะเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศที่อาจจะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้เพศศึกษาจึงถูกบรรจุลงในหลักสูตรเพื่อใช้สอนในโรงเรียนตามหลักวิชาอย่างเป็นระบบ

การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา

ก. ความหมายของเพศศึกษา

คำว่า "เพศศึกษา" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Sex Education" ซึ่งมีความหมายกว้างขวางมาก แต่คนมักจะคิดไปเพียงด้านเดียวคือ หมายถึงเพศสัมพันธ์ เท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงสมควรที่เราจะต้องมาทำความเข้าใจคำว่า "เพศศึกษา" ให้ดีเสียก่อน

"เพศ" ตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึง รูปหรือลักษณะที่ทำให้รู้ว่าหญิงหรือชาย ส่วนคำว่า "ศึกษา" แปลว่า การเล่าเรียน ฟังฝน หรืออบรม ดังนั้น "เพศศึกษา" จึงหมายถึง

การศึกษาเกี่ยวกับหญิงและชาย ตั้งแต่เกิดจนถึงชีวิต จะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม อันจะส่งเสริมให้ผู้ที่ศึกษารู้จักเพศเดียวกัน เพศตรงข้าม และมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในครอบครัว ในสังคมอย่างมีความสุขปราศจากปัญหาใด ๆ (กรมพลศึกษา, 2530)

นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี (อ้างถึงในประภต เล็กสาวิตรี, 2521) ได้กล่าวว่า เพศศึกษา หมายถึง การศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสองเพศ เป็นการศึกษาที่เข้าใจถึงความแตกต่างกันทั้งทางร่างกายและจิตใจของแต่ละเพศ ซึ่งจะทำให้บุคคลคบหาสมาคมกันได้อย่างดี ทั้งในระหว่างเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม รู้จักตนเอง และเพื่อนมนุษย์ มีมารยาท หรือพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมและสังคมยอมรับ รู้จักเลือกคู่ครองอย่างฉลาด และรู้จักใช้ชีวิตสมรสได้อย่างมีสุข

พิเชษฐ ศรีวรกุล (2518) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาไว้ว่า เพศศึกษา หมายถึง การศึกษาเรื่องเพศเพื่อความเป็นอยู่อันดีของชีวิต ให้แต่ละเพศแต่ละวัยมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศและพฤติกรรมระหว่างเพศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพ สวัสดิภาพ มนุษยสัมพันธ์ และการปฏิบัติตนที่ดีทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม

ธีชวาล โอสดานนท์ (2522) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาไว้ว่า คือ การให้ความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศทั้งหมด ครอบคลุมไปถึงชีวิตครอบครัว รวมด้านต่าง ๆ มีกายวิภาค จิตวิทยา อารมณ์ สังคม ศิลปกรรมและจริยธรรม และเพศศึกษามีเป้าหมายที่ก่อให้เกิดและบำรุงรักษาไว้ซึ่งทัศนคติที่ดีและถูกต้องต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศ เพื่อการพัฒนาเด็กให้เป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้ใหญ่ และมีความรับผิดชอบ

สุพร เกิดสว่าง (2518) ได้อ้างถึงรายงานของ WHO (Technical report Series No.422) ซึ่งได้กล่าวว่า เพศศึกษา คือ การสอนให้เด็กเข้าใจถึงกายวิภาค สรีรวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา และจรรยาทางด้านที่เกี่ยวข้องกับเพศ รวมทั้งเน้นเรื่องความรับผิดชอบและทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศที่เหมาะสมและประเพณีอันดีงาม

คินแลนเดอร์ (Kilander, 1970) ได้ให้ความหมายของเพศศึกษาไว้ว่า เป็นโครงการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาชีวิต ซึ่งมีเรื่องเพศเป็นส่วนประกอบ ปัญหาเหล่านี้มีมากมายตั้งแต่ปัญหาส่วนบุคคล จนถึงปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เกี่ยวข้องกับ

ร่างกาย สังคม จิตใจ และศีลธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อความสำเร็จในชีวิตครอบครัว รวมทั้งสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัว

นัสเซอร์ (Nazer, 1976) กล่าวว่า แพศศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ของบุคคล ได้แก่ ความสัมพันธ์ฉันเพื่อน ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล สุขวิทยา สังคมวิทยา ซึ่งเรื่องดังกล่าวเขาชนควรได้เรียนรู้ และเข้าใจ และควรจัดโครงการสอนที่ต่อเนื่องกันในขณะอยู่ในระบบการศึกษา

สมาคมแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกา (The American Medical Association อ้างถึงใน สุชาติ โสภประยูร และวรรณี โสภประยูร, 2525) ได้ให้ความหมายของแพศศึกษาไว้ว่า การสอนแพศศึกษา หมายถึง การสอนเพื่อช่วยสร้างเสริมชีวิตครอบครัวให้มีความมั่นคงถาวร เพื่อให้เด็กเข้าใจและยอมรับนับถือตัวเองมากขึ้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์อันดี เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบในการแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องเพศที่มีต่อสังคม และเพื่อยกมาตรฐานความสามารถของการที่จะเป็นบิดามารดาที่ดีในอนาคต โดยการสอนแพศศึกษานี้จะต้องไม่หมายถึงการสอนเทคนิคเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ หรือความผิดปกติทางเพศใด ๆ ทั้งสิ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า แพศศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาปัญหาชีวิตเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งชายและหญิง โดยเน้นความเจริญเติบโต พัฒนาการทางเพศทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม สัมพันธภาพระหว่างเพศ และความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัว เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขโดยปราศจากปัญหาใด ๆ

ข. ความสำคัญของการสอนแพศศึกษา

นับตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา เด็ก ๆ จะเริ่มมีความรู้สึกต่าง ๆ ต่อตัวเองและต่อคนอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น บิดามารดา พี่น้อง และเพื่อน ๆ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเจริญเติบโตและพัฒนาร่างกายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จะปรากฏขึ้นต่อตัวเด็กอย่างต่อเนื่อง ยิ่งเด็กมีอายุมากขึ้นความสงสัยและความประหลาดใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และต่อความสัมพันธ์ที่มีขึ้นระหว่างบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเด็กได้พบเห็นและอยู่ใกล้ชิดด้วย จะมีเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว การที่เด็ก ๆ จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคมนั้น จำเป็นเหลือเกินที่เด็กจะต้องเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจ ยอมรับ และปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้น

แล้วและกำลังจะเกิดขึ้นกับตัวเด็ก ยิ่งกว่านั้นเด็ก ๆ ยังจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงการที่จะควบคุมความประพฤติ หรือมารยาท รวมทั้งแรงผลักดันทางเพศของตนออกไปในรูปที่ตนเองพอใจและสังคมก็ยอมรับอีกด้วย

เราเคยได้ยินได้ฟังอยู่เสมอว่า "เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า" จากคำกล่าวนี้ทำให้เกิดข้อคิดขึ้นได้หลายอย่าง แต่มีข้ออย่างหนึ่งซึ่งทุกคนควรจะต้องเข้าใจให้ตรงกันก็คือ ผู้ใหญ่ไม่ใช่เด็กที่ขยายส่วน หรือเด็กที่ไม่ใช่ผู้ใหญ่ที่ขย้อส่วน ดังนั้นเด็กวันนี้จึงไม่ใช่ผู้ใหญ่ในวันหน้าที่อยู่ตัวคนเดียวและเป็นโสดไปจนตลอดชีวิต แต่เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้าที่ต้องแต่งงานและมีครอบครัว มีลูกมีหลานต่อไปอีกมากมาย เพศศึกษาในฐานะที่เป็นการศึกษาส่วนหนึ่งของชีวิต จึงจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญในการที่จะต้องมีส่วนร่วมช่วยเหลือ และประดับประดาให้เด็กวันนี้มีความเจริญงอกงามและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าที่มีคุณภาพดีในทุกด้านของชีวิตด้วย การสอนเพศศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ครูสามารถให้การศึกษากับเด็กได้ครบทุกด้าน หรือทำให้การศึกษานั้นสมบูรณ์แบบมากขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตัวมนุษย์อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้เอง เพศศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นเช่นเดียวกับการศึกษาในด้านอื่น ๆ เหมือนกัน และสิ่งนับวันแต่จะเพิ่มพูนความสำคัญขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะเพศศึกษาย่อมเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะช่วยเปิดประตู หรือนำบุคคลให้ได้พบกับความสุข และความสำเร้จต่าง ๆ นานาในชีวิต (สุชาติ โสภประยูร และวราณี โสภประยูร, 2525) ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมสุขภาพในโรงเรียนแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (The American School Health Association: ASHA อ้างถึงใน Kilander, 1970) ได้ยอมรับและกล่าวยืนยันว่า เพศศึกษาเป็นการศึกษาที่สำคัญส่วนหนึ่งซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องจัดให้แก่เด็ก

นอกจากนี้ มอร์รี กูงามทอง (2534) ยังได้กล่าวว่า ท่านผู้มีความรู้ทั้งหลายต่างลงความเห็นว่า ควรจะมีการให้ความรู้ในเรื่องเพศแก่เด็ก เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะก่อให้เกิดผลดีหลายประการพอจะสรุปให้เห็นถึงความสำคัญของการสอนเพศศึกษาได้ดังนี้

1. เรื่องเพศเป็นความจำเป็นที่จะต้องให้ทราบภายในขอบเขต เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคน ซึ่ง ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาผู้เป็นผู้นำทางด้านจิตวิเคราะห์ เชื่อว่า "สัญชาตญาณทางเพศนั้นมีอยู่ในมนุษย์ตั้งแต่เกิดมา หากแต่อยู่ในลักษณะที่แตกต่างกันกับที่แสดงออกมาในตอนเป็นหนุ่มสาว" ดังนั้นในเมื่อเรื่องราวทางเพศเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญ ก็จำเป็นที่ควรจะได้รับทราบในเรื่องนี้ในขอบเขตที่เหมาะสม

2. ความล้มเหลวในการปิดในเรื่องเพศ อาจจะไปสู่ความเข้าใจผิด เข้าใจว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องหยาบโพลน สิ่งดังกล่าวนี้ อาจก่อให้เกิดผลเสียแก่เด็กได้ ซึ่งนายแพทย์ สรรค์ ศรีเพ็ญ ได้กล่าวไว้ว่า ถึงเวลาแล้วที่ผู้หน้าที่ในการให้ความรู้ต่าง ๆ แก่เด็ก อันได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ควรร่วมมือปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อหาทางป้อนความรู้เรื่องเพศให้ลูกหลานของตนโดยถูกต้อง และเหมาะสมกับวัยและสติปัญญาของเด็กแต่ละคน ซึ่งคงดีกว่าที่จะปล่อยให้เขาเหล่านั้นไปหาความรู้เอาเองจากเพื่อน หรือแหล่งอื่น ๆ ซึ่งขาดความถูกต้องแน่นอน

อีกประการหนึ่ง ในสังคมไทยเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า อารยธรรมหรือวัฒนธรรมทางตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทในสังคมเราเป็นอย่างมาก ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การคมนาคมก็สะดวกสบายมากขึ้น จนทำให้โลกของเราแคบลงทุกวัน ข่าวสารต่าง ๆ ทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของไทยจึงได้แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว และเป็นไปอย่างกว้างขวาง จนไม่สามารถที่จะหาวิธีการใดมาสกัดกั้นเอาไว้ได้ ดังนั้นทางที่ดีที่สุดคือ เราต้องเตรียมเด็กให้เป็นคนที่ฉลาดในการเลือกคิด เลือกตัดสินใจ เลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องที่ควร ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยเรา นั่นคือ การสอนเพศศึกษาในโรงเรียน (กรมพลศึกษา, 2530)

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า เพศศึกษามีความสำคัญในอันที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นที่เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมตัวให้เด็กพร้อมที่จะเผชิญปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้การสอนเพศศึกษาจึงมีความสำคัญ

ค. ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา

ในทางการศึกษาเชื่อว่า เรื่องเพศเป็นความรู้ทั่วไปที่ควรจะให้เด็กได้ศึกษาแล้วเรียนตามความเหมาะสมของแต่ละวัย การสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กนับได้ว่าเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามควรแก่สภาพที่แท้จริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีในเรื่องธรรมชาติของเพศ และพฤติกรรมทางเพศเพื่อสามารถปฏิบัติตนให้มีสุขภาพและสวัสดิภาพที่สมบูรณ์สอนให้รู้จักธรรมชาติและอิทธิพลทางเพศในมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงวัยชรา การมีความรู้ในเรื่องนี้ทำให้คนเรามีอำนาจเหนือความใคร่ในกามารมณ์ ไม่เผลออยู่ใต้อิทธิพลของกามารมณ์

ชูลซ์ และ วิลเลียม (Schulz and Williams, 1969) ได้กล่าวไว้ว่า "ความมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดของการสอนเพศศึกษานั้นก็เพื่อต้องการจะช่วยเด็ก ๆ รู้จักคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศได้อย่างถูกต้อง และรู้จักแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางเพศได้อย่างฉลาด โดยเด็กเองก็พอใจและสังคมก็ยอมรับ ถ้าการสอนเพศศึกษาประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายดังกล่าว ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เพียงแต่จะอยู่แค่ส่วนบุคคลเท่านั้น จะเป็นผลดีต่อส่วนรวมหรือสังคมด้วย" (กรมพลศึกษา, 2530)

ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน สุชาติ โสภประยุทธ และ วรณี โสภประยุทธ (2525) ได้แยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในทรรศนะของครู ได้แก่
  - 1.1 เพื่อสร้างทัศนคติหรือค่านิยม และแนวคิดที่ต้งามต่อเรื่องเพศให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด
  - 1.2 เพื่อเป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและความประพฤติทางเพศ รวมทั้งความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการกระทำต่าง ๆ
  - 1.3 เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการทางด้านกายวิภาคและสรีรวิทยา สภาพของจิตใจ วุฒิกาวะทางอารมณ์ ลักษณะสุขวิทยา และบทบาททางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศและชีวิตครอบครัว
  - 1.4 เพื่อให้เด็กเรียนเข้าใจและรู้จักใช้คำศัพท์หรือประมวลคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ และสามารถนำไปใช้สื่อความหมายกับผู้อื่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
  - 1.5 เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจอย่างชัดเจนในผลที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตน การแสดงความประพฤติหรือพฤติกรรมทางเพศในลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลว่าอาจเกิดผลดีต่อบุคคลและสังคมได้ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี
  - 1.6 เพื่อช่วยแก้ไขความเชื่อและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ รวมทั้งแนวความคิดหรืออิทธิพลอื่น ๆ ที่อาจจะนำมาซึ่งความวิตกกังวลใจและปมด้อยต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป
  - 1.7 เพื่อช่วยสร้างเสริมความสมบูรณ์ของจิตใจและอารมณ์ทางเพศ ของนักเรียนให้เจริญงอกงาม และพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยมุ่งที่บุคลิกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะช่วยให้เด็กเป็นสมาชิกที่พึงปรารถนายิ่งขึ้นของครอบครัว และเป็นบิดามารดาที่ดีในอนาคต

2. ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในทรนระของคนที่ไป

- 2.1 เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมทางเพศ เช่น คดีข่มขืนกระทำชำเรา การขูดคร่าอนาจาร และคดีอื่นเนื่องมาจากความผิดปกติทางเพศต่าง ๆ
- 2.2 เพื่อลดปัญหาโสเภณี การค้าประเวณี การปล่อยตัวปล่อยใจให้เป็นสาธารณะหรือการสำส่อนในทางเพศ
- 2.3 เพื่อลดปัญหาการโรคและโรคอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ รวมทั้งความผิดปกติทางเพศต่าง ๆ
- 2.4 เพื่อลดปัญหาการได้เสียกันก่อนวันแต่งงาน การหนีตามกัน การท้องก่อนแต่งงาน การทำแท้ง และปัญหาลูกไม่มีพ่อ
- 2.5 เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งกันภายในครอบครัว การทิ้งหวง การแยกกันอยู่ บ้านแตกสาแหรกขาด (Broken Home) การมีขู้ การมีภรรยาอื่น และปัญหาการหย่าร้าง
- 2.6 เพื่อเป็นการวางรากฐานที่ดีสำหรับชีวิตครอบครัวในอนาคต ตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ
- 2.7 เพื่อสร้างคุณภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน อันจะช่วยให้มนุษย์มีความสุขอย่างแท้จริง และมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบเรียบร้อย

จะเห็นได้ว่า ความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในทรนระของครู กับทรนระของคนที่ไปเกือบทั้งหมด มีความโน้มเอียงไปในทางการสร้างเสริมคุณภาพและคุณธรรมให้แก่เด็ก โดยเน้นถึงการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้ามากกว่าการที่จะต้องมาแก้ปัญหาในภายหลัง และเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ สำหรับความมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษาในทรนระของคนที่ไป โดยส่วนใหญ่ มักจะเน้นที่การแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญหน้าในสังคม และเป็นการแก้ไขมากกว่าการป้องกัน หรือเป็นการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่า

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความมุ่งหมายในการสอนเพศศึกษาก็เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักคิด และแสดงพฤติกรรมทางเพศได้อย่างฉลาด โดยเด็กเองก็พอใจและสังคมก็ยอมรับ

ง. หลักการสอนเพศศึกษา

การดำเนินการเรียนการสอนเพศศึกษาที่ต้นนี้ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการ เช่น หลักสูตร เนื้อหาวิชา ครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน

และการวัดและประเมินผล เพื่อให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ จึงควรแยกพิจารณาเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรเพศศึกษา

การจัดหลักสูตรเพศศึกษานั้น กรมพลศึกษา (2530) ได้เสนอแนะดังนี้

- 1.1 หลักสูตรควรจัดอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน จากวัยเด็กจนถึงระดับอุดมศึกษา เพราะเรื่องเพศศึกษามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนโดยตลอดตั้งแต่เกิดจนตาย
- 1.2 ควรจัดเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก
- 1.3 ควรผสมผสานเพศศึกษาในวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตร แต่สำหรับระดับอุดมศึกษา การสอนเพศศึกษาสามารถสอนแยกได้
- 1.4 เนื้อหาสาระต่าง ๆ ควรคำนึงถึงด้านจิตใจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมให้มากพอ ๆ กับลักษณะด้านชีววิทยา และสุขวิทยา
- 1.5 เนื้อหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ควรจัดลงให้เหมาะสมกับเพศและวัย วุฒิภาวะ ความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ
- 1.6 ควรจัดสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นสถานที่ ตัวครู และสภาพแวดล้อมใกล้โรงเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดี
- 1.7 ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เด็กได้อยู่ร่วมกัน แสดงออกซึ่งความเป็นเพศของตนอย่างถูกต้องและถูกกาลเทศะ เช่น การจัดอยู่ค่ายพักแรม กิจกรรมกีฬา เป็นต้น

2. เนื้อหาเพศศึกษา

มีผู้เกี่ยวกับเพศศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนะเนื้อหาวิชาที่ควรจัดสอนไว้ดังนี้

สุชาติ โสภประยุทธ และ วรณี โสภประยุทธ (2525) ได้เสนอแนะว่า เนื้อหาเพศศึกษา โดยทั่วไปน่าจะประกอบด้วย

1. ระบบสืบพันธุ์ของมนุษย์
2. ความเป็นมาของชีวิต
3. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางเพศ
4. สุขวิทยาทางเพศ
5. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ
6. การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน
7. ชีวิตครอบครัว

8. ความผิดปกติทางเพศ
9. กามโรคและปัญหาที่เกี่ยวข้อง
- 10 ความเชื่อและความเข้าใจผิดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

วาสนา ศีลากร (2520) ได้กล่าวว่า เนื้อหาวิชาเพศศึกษา ควรประกอบด้วยความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. เรื่องชีววิทยา เป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำเนิดของมนุษย์ การทำงานของร่างกาย ระบบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลทางเพศ การเจริญเติบโตทางเพศด้านร่างกายและจิตใจ แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมทางเพศ การคุมกำเนิด
2. เรื่องสังคม เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศของบุคคลกับสังคมพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ การแต่งงาน ชีวิตครอบครัว ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางเพศชนบทรรมนิยมประเพณี ศีลธรรม ทศนคติและความเชื่อที่ถูกต้อง
3. เรื่องอนามัย เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทั่ว ๆ ไป ทั้งทางกายและจิตใจ ทัศนคติทางเพศ สุขวิทยาที่ควรปฏิบัติ กามโรคและการป้องกันรักษา

ซีกัล (Segal, 1963 อ้างถึงใน สุพิน รุ่งแจ้ง, 2533) ได้แบ่งหัวข้อเพื่อประกอบเป็นเนื้อหาวิชาเพศศึกษาในระดับประถม และมัธยมศึกษา ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กหญิงและเด็กชาย
2. การสืบพันธุ์
3. ความรับผิดชอบในครอบครัว
4. การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง
5. การเกี่ยวพาราณี
6. การนัดพบระหว่างชายและหญิง
7. การปฏิบัติตัวในชีวิตสมรส
8. สุขปฏิบัติระหว่างการมีประจำเดือน
9. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจในวัยรุ่น
10. กามโรค

และหลักสูตรเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย (อ้างถึงใน ยฺพิน รุ่งแจ้ง, 2533) ได้กำหนดเนื้อหาเพศศึกษาไว้ดังนี้

- ปีที่ 1 หน่วยที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการ
 หน่วยที่ 2 การเปลี่ยนแปลงในอวัยวะสืบพันธุ์เพศชายและเพศหญิง
 หน่วยที่ 3 อารมณ์
- ปีที่ 2 หน่วยที่ 1 ทำความเข้าใจตัวเรา
 หน่วยที่ 2 ครอบครัว
 หน่วยที่ 3 ทบทวนกระบวนการสืบพันธุ์ของเพศชายและเพศหญิง
- ปีที่ 3 หน่วยที่ 1 อารมณ์และพฤติกรรม
 หน่วยที่ 2 การนัดเที่ยว
 หน่วยที่ 3 ครอบครัว
 หน่วยที่ 4 ทบทวนกระบวนการสืบพันธุ์ของเพศชายและเพศหญิง
- ปีที่ 4 หน่วยที่ 1 สุขภาพจิต
 หน่วยที่ 2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
 หน่วยที่ 3 มิตรภาพระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง
 หน่วยที่ 4 การเตรียมการสมรส

3. ครูผู้สอน

ผู้รู้เกี่ยวกับเพศศึกษาหลายท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับครูผู้สอนเพศศึกษาไว้ดังนี้
 บุนหา สัมปชชิต (2531) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนเพศศึกษาควรเป็นครูชีววิทยา หรือ
 ครูที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับเพศศึกษาโดยเฉพาะ และมีความมั่นใจในการซักถาม

ชลิต แนวพานิช (2516 อ้างถึงใน วาสนา ศิลากร, 2520) ได้ให้ข้อเสนอแนะ
 เกี่ยวกับผู้สอนเพศศึกษาไว้ว่า ควรเป็นครูที่ได้รับการฝึกฝนในด้านนี้มาก่อน ทั้งเวลาก่อนสอนและ
 การฝึกอบรมระหว่างสอน

มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูผู้สอนเพศศึกษาในโรงเรียน
 ดังนี้

1. ครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียน เพราะครูย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การสอนเพศ
 ศึกษาอยู่ด้วยไม่ว่าทางตรงก็ทางอ้อม และถ้าเป็นไปได้ควรมีทั้งเพศชายและเพศหญิง

2. การสอนเพศศึกษา ครูที่แต่งงานและมีบุตรแล้ว อาจสอนได้ดีกว่าครูที่เป็นโสด เนื่องจากมีประสบการณ์มากกว่า แต่ก็ไม่น่าเสมอไป เพราะครูที่ดั้นด้นยอมมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมาก บุคลิกภาพของครูผู้สอนเพศศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับการสอนที่จะประสบผลสำเร็จ

3. ในการดำเนินการสอนเพศศึกษา ครูในโรงเรียนควรจะทำหน้าที่นี้ เพราะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและใกล้ชิดกับเด็กมากกว่า มีความสามารถในการสอนดีกว่าบุคคลภายนอก จึงไม่สมควรที่จะเชิญบุคคลภายนอกมาสอน นอกจากจะเชิญมาเป็นวิทยากรเพียงครั้งคราวเท่านั้น

4. ครูผู้สอนเพศศึกษาต้องทราบและเข้าใจพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กทุกระดับ

5. ครูผู้สอนเพศศึกษาจะต้องมีใจกว้างพอ และมีความมั่นใจในการสอน

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

เนื่องจากความรู้เรื่องเพศ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากความรู้ด้านอื่น ๆ วิธีสอนจึงมีความสำคัญต่อการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน นักวิชาการจึงได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนไว้ดังนี้

สุชาติ โสภประสูตร และวราณี โสภประสูตร (2525) ได้เสนอแนะวิธีสอนไว้ดังนี้

1. ก่อนจะเริ่มค้นบทเรียนเกี่ยวกับเพศศึกษา ควรจะรอให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคยกันดีเสียก่อน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ควรจะแสวงหากิจกรรมหรือวิธีการที่ช่วยสร้างทัศนคติความเข้าใจอันดี และมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์

3. ควรใช้กล่องคำถาม (Question Box) บ้างในโอกาสอันควร

4. การอภิปรายถึงเรื่องเพศในห้องเรียน ควรเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอารมณ์ และไม่ควรแสดงความกระดากอาย

5. การให้นักเรียนอ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องเพศ บางครั้งก็เป็นประโยชน์มาก แต่ควรจะเป็นผู้แนะนำว่า หนังสือเล่มใดควรอ่าน และเล่มใดไม่ควรอ่าน

6. ในโรงเรียนสหศึกษา การสอนเพศศึกษาควรจัดสอนรวมกันทั้งชายและหญิง

7. บทเรียนที่ใช้สอนควรจะต้องเลือกให้ตรงกับความสนใจ ความต้องการของเด็ก และปัญหาทางเพศตามลักษณะความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

8. ครูควรเตรียมหาคำศัพท์ทางด้านวิทยาศาสตร์ทางเพศ รวมทั้งคำสุภาพต่าง ๆ ที่จะช่วยอธิบายเรื่องอวัยวะเพศ หรือพฤติกรรมทางเพศไว้ให้พอเพียง

ยุพิน รุ่งแจ้ง (2533) ได้กล่าวว่า วิธีสอนที่ครูผู้สอนเพศศึกษาใช้ ส่วนใหญ่ได้แก่ การอภิปรายประกอบการซักถาม การบรรยายประกอบภาพสไลด์ การรายงาน และชมภาพยนตร์ ตามลำดับ

นอกจากนี้ มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้กล่าวว่า ครูอาจนำเอาวิธีสอนหรือกิจกรรมที่ใช้ในการสอนวิชาต่าง ๆ มาดัดแปลงให้เหมาะสม เพื่อใช้ในการสอนบทเรียนเพศศึกษาได้ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การศึกษานอกสถานที่ การโต้วาที การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

5. สื่อการเรียนการสอน

บุหงา สัมปชชิลิต (2531) ได้กล่าวว่า ครูควรจัดอุปกรณ์และสื่อในการสอนให้ครบ และทันสมัย เพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ได้แก่ ภาพยนตร์ วิดีโอ ภาพสไลด์ ชุดการสอน หุ่นจำลอง ของจริง และเอกสารความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ มยุรี ภูงามทอง (2534) ได้กล่าวไว้ว่า ในการใช้สื่อประกอบการสอนบทเรียนเพศศึกษานั้น อาจจะเป็นชนิดเดียวกันกับอุปกรณ์ที่ใช้สอนวิชาต่าง ๆ ได้ โดยครูจำเป็นต้องดัดแปลงอุปกรณ์เหล่านั้นให้เหมาะสมกับบทเรียนเสียก่อน เช่น หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร รูปภาพ หุ่นจำลอง วิทยู โทรทัศน์ เป็นต้น

6. การวัดและประเมินผล

ยุพิน รุ่งแจ้ง (2533) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเนื้อหาเพศศึกษาครูผู้สอนใช้วิธีการหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ การสังเกตจากการร่วมอภิปราย การซักถาม การตรวจผลงาน และการใช้ข้อสอบวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรางค์ศรี เผ่าสวัสดิ์ (2513) ที่ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเพศศึกษาควรทำเช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักการสอนเพศศึกษาที่ดี ก็คือ ครูที่สอนเพศศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเสียก่อน ควรมีความรู้ในเรื่องเพศศึกษาเป็นอย่างดี มีการสอนอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น โดยสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของเด็ก นอกจากนี้สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนควรจะเอื้อต่อการสอน และครูควรจะเป็นแบบอย่างที่ดี มีกิจกรรมเสริมการสอนเพศศึกษา และมีการวัดและประเมินผลเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษาด້วย

พัฒนาการทางเพศของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ (มลวิภา ทรงวุฒิสีล, 2533) ซึ่งสอดคล้องกับ สุชา จันทน์เอม (2529) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยสิ้นสุดความเป็นเด็ก เป็นวัยที่เป็นสะพานไปหาผู้ใหญ่ ไม่มีเส้นที่ชัดเจนที่แน่นอนว่าเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดวัยเมื่อใด แต่เรากำหนดเอาความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ และถ้ากำหนดลงไปว่าเริ่มเมื่อใด ก็ถือเอาตอนที่เด็กหญิงมีประจำเดือน และเด็กชายถือเอาตอนที่มือสุจิ โดยปกติเด็กวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีอายุระหว่าง 12-15 ปี ซึ่งถือได้ว่าเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นแล้ว

วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากวัยเด็กมากมาย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นพัฒนาการของวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษา

ก. พัฒนาการทางร่างกาย

การเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กในวัยนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วมากพอ ๆ กับระยะทารก วัยนี้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเจริญขึ้นทุกส่วน เช่น แขนขายาว มือเท้าใหญ่ ตะโพก ออกโหล่ กว้างใหญ่ขึ้น แต่ถึงแม้ทุกส่วนในร่างกายจะเจริญขึ้น ทว่าสัดส่วนในการเจริญเติบโตจะแตกต่างกันไป ไม่เติบโตโดยสัมพันธ์กัน ทำให้อวัยวะบางส่วนเกะกะ การเคลื่อนไหวร่างกายกึ่งก้าง ผิดพลาดบ่อย ๆ กลืนตัวจะเริ่มแรงและฉุนเนื่องจากรูตามผิวหนังขยายตัว และต่อมเหงื่อขับเหงื่อออกมามาก การผลิตน้ำมันตามผิวหนังมีมาก ช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่เริ่มมีสิวทั้งเด็กชายและเด็กหญิง นอกจากนี้ยังมีการเจริญเติบโตเกี่ยวกับลักษณะเพศขั้นที่สอง (Secondary Sex Characteristic) ออกมาอย่างเห็นได้ชัด คือ เด็กชายและเด็กหญิงจะเจริญเติบโตไปตามเพศของตนที่นอกเหนือไปจากการมีอวัยวะเพศ เช่น เด็กชายเริ่มมีเสียงห้าวใหญ่ โหล่กว้าง กล้ามเนื้อเป็นมัด มีหนวดเครา ขนขึ้นในที่ลับและรักแร้ และมีการหลั่งอสุจิ ส่วนเด็กหญิงจะมีเสียงแหลมเล็ก ตะโพกผาย ทรวงอกขยาย เอวคอดเล็ก มีขนขึ้นในที่ลับและรักแร้ และเริ่มมีประจำเดือน เป็นต้น (ปราณี รามสูตร, 2528)

ข. พัฒนาการทางอารมณ์

เด็กวัยนี้มีความหงุดหงิดกังวลใจ สาเหตุใหญ่ก็เนื่องมาจากการที่ต้องปรับตัวเองให้เข้ากับ
 กับความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อร่างกายก็จะส่งผลต่อจิตใจ
 ด้วย เด็กจะกังวลใจในสิ่งต่อไปนี้

1. มือเท้า แขนขาที่ยาวอย่างรวดเร็ว จนดูเก้งก้าง จมูก มือ และเท้าใหญ่
2. การเปลี่ยนแปลงทางเพศ เช่น การมีประจำเดือน การมีมือสัจ การมีหนวดเครา ขน
 ขนที่หน้าอก และเสียงเปลี่ยน
3. การมีพัฒนาการเร็วหรือช้ากว่าเด็กส่วนมาก ทำให้รู้สึกว่าตนเองไม่เหมือนกับคนอื่น
 (น้อมฤดี จงพุทธะ สมประสงค์ ปิ่นจินดา และศิริรัตน์ เจริญศักดิ์, 2518)

สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างปัญหาทางอารมณ์ให้กับเด็ก เพราะกังวลใจว่าตนเองไม่เหมือน
 กับชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ โรเจอร์ (Rogers อ้างถึงในปราวน์ รามสูตร, 2528) ที่ว่า อารมณ์
 ของวัยรุ่นจะรุนแรง เกิดง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย การแสดงออกทางอารมณ์จะเป็นไปอย่างเปิดเผย
 ตรงไปตรงมา

ค. พัฒนาการทางสังคม

วัยรุ่นจะปลีกตัวออกจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องในบ้าน และครู ชอบอยู่ในหมู่เพื่อน แต่งตัว พูด
 และนิยมสิ่งต่าง ๆ เหมือนเพื่อน การอยู่ในหมู่เพื่อนทำให้จิตใจสบาย แต่ก็อาจทำให้ละเลยหน้าที่ได้
 เด็กเริ่มหัดเป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจเอง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มายุ่งในเรื่องส่วนตัวของเขา ชอบอิสระ
 มักเชื่อความคิดของตัวเอง เด็กชายและเด็กหญิงเล่นด้วยกันน้อยลง ความสนใจก็ต่างกันออกไป
 ถึงกระนั้นเด็กทั้ง 2 เพศ ต่างก็เห็นความสำคัญของการเป็นที่รู้จักในหมู่เพศตรงข้าม แรก ๆ
 ก็ได้โชว์เด็กจะสนใจเพื่อนต่างเพศเป็นกลุ่ม ๆ รวม ๆ ไปก่อน ในระยะหลังจะสนใจเป็นรายบุคคล
 สัมพันธภาพระหว่างเพศไม่แน่นอน เปลี่ยนเพื่อนอยู่เสมอ เด็กชอบอยู่กับเพื่อนเป็นกลุ่ม ๆ เพราะ
 สามารถทำอะไรได้สำเร็จ และเพิ่มความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญขึ้น เป็นระยะที่ค่อข ๗ พึ่งตัว
 เองทีละน้อย เพื่อเตรียมพึ่งตัวเองเมื่อเป็นผู้ใหญ่

เด็กวัยนี้จะลดการเล่นลง แต่คงต้องการเล่นอย่างอิสระนอกบ้านมากขึ้น ชอบการเล่น
 เป็นทีม เพราะทำให้เด็กเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น เด็กชอบเล่นกีฬาที่ต้องใช้ทักษะในการขว้าง

และรับ เด็กชายชอบเล่นผาดโผน ใช้ความว่องไว เล่นเครื่องดนตรีกลไก เด็กหญิงชอบการครัว การตัดเย็บ ตกแต่งบ้าน และการแสดงที่เกี่ยวกับเรื่องจริง การเล่นเป็นหมู่ช่วยให้เด็กที่เข้าวัยก่อนวัยรุ่นเล็กน้อยมีความกล้า รู้จักใช้ความคิด ให้ความร่วมมือ มีความอดทนต่องานที่เบื่อหน่าย (น้อมฤดี จงพยุหะ สมประสงค์ ปิ่นจินดา และศิริรัตน์ เจริญศักดิ์, 2518)

ง. พัฒนาการทางสติปัญญา

เด็กวัยนี้เซลล์สมองส่วนใหญ่เกือบพัฒนาเต็มที่ ทำให้ความคิดอ่านของเขาพัฒนาอย่างกว้างขวาง ความจำดี ความสามารถทางนามธรรมดี การหาเหตุผลก็พัฒนามาก สนใจในทูลสิ่งทุกอย่างรอบตัว อากรู้อากรเห็นไปหมด ความคิดที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ก็ทำได้หลายแง่หลายมุม แต่เนื่องจากเขาเพิ่งเปลี่ยนจากความเป็นเด็กมาใหม่ ๆ แม้ความสามารถทางสติปัญญาจะดี แต่ก็มักขาดความรอบคอบ ขาดการยั้งยั้งั้งใจ คิดจะทำอะไรอย่างไรก็ลงมือทำทันที คิดจะพูดอะไรก็มักเป็นประเภท "ปากไวเท่าความคิด" ไม่มีความคิดทบทวนดูก่อนว่าทำอย่างนั้น พูดอย่างนั้น จะมีผลดีผลเสียอย่างไร เหมาะควรหรือไม่ (ปราณี รามสูตร, 2528) ดังนั้นผู้ใหญ่จึงควรที่จะเข้าใจและหาทางช่วยเหลือให้เขาได้ข้อคิดแนวทางต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการทางเพศ เด็กวัยนี้จึงอาจมีความตกใจหรือกังวลใจต่อการเปลี่ยนแปลงในช่วงแรก ผู้ใหญ่จึงต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางเพศอย่างถูกต้องและเพียงพอ การห้ามเด็กโดยการบังคับนั้นไม่ทำให้เกิดผลดี ตรงกันข้ามจะยิ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น เช่น ปัญหาการร่วมเพศ ปัญหาความผิดปกติทางเพศ ปัญหาการโรค โรคเอดส์ ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ ปัญหาการท้องไม่มีพ่อ และการทำแท้ง เป็นต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นที่เกี่ยวกับเพศศึกษา

การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แล้ว ในลักษณะสอดแทรกไว้ในวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และแนะแนว แต่ไม่ได้เรียกโดยตรงว่า "เพศศึกษา" ซึ่งเนื้อหาบางตอนที่เกี่ยวกับเพศศึกษาในหลักสูตร มีดังต่อไปนี้

1. วิชาวิทยาศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ว 203 วิทยาศาสตร์ (วิชาบังคับแกน) 3 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1.5 หน่วยการเรียนรู้
คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและทดลองเกี่ยวกับสารอาหาร ศึกษาการกินอาหาร การหลีกเลี่ยงสิ่งเป็นพิษในสารอาหาร กระบวนการย่อยอาหาร การหมุนเวียนของเลือดและก๊าซ การกำจัดของเสีย การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต การเจริญเติบโตและการสืบพันธุ์ของคน การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม การผสมเทียม และการควบคุมจำนวนประชากร เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับตนเอง สามารถดูแลตนเองและครอบครัวให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2. วิชาสุขศึกษา

2.1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

พ 014 สุขศึกษา (วิชาบังคับเลือก) 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้
คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของโรคไม่ติดต่อ การสร้างเสริมความต้านทานโรค การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และการปรับตัวของวัยรุ่น ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไม่ติดต่อ และส่งเสริมสุขภาพจิต เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย

2.2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

พ 016 สุขศึกษา (วิชาบังคับเลือก) 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้
คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และบุคลิกภาพของวัยรุ่น การวางแผนครอบครัว การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข หลักการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ฝึกการรักษาพยาบาลง่าย ๆ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของการดูแลและฟื้นฟูสุขภาพ นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

3. วิชาแนะแนว จำนวน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค

เนื้อหาไม่ระบุ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ก. ความหมายและวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นเทคนิคการวิจัยวิธีหนึ่งที่น่ามาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้มากมาย ดังนี้

คาร์เนย์ (Carney, 1972 อ้างถึงใน สมมิตร ช้างคล่อม, 2532) กล่าวถึงการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาสาระของเอกสารอย่างมีระบบ มีหลักเกณฑ์ และกำหนดขั้นตอนอย่างมีระบบ

อุทุมพร จามรมาน (2526) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นเทคนิคในการวิจัยที่ใช้บรรยายเนื้อหาที่สื่อความหมายกันได้อย่างมีระบบ มีความหมายเป็นตัวเลขได้ และมีความเป็นปรนัย

ประทีน อภิลหสมิต (2535) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิจัยชนิดหนึ่งที่ใช้ในการวินิจฉัย แยกแยะ แจกแจงสาระเนื้อหาของเอกสารว่ามีแนวโน้มไปทางใด โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เป็นเครื่องมือในการวิจัย มีระเบียบวิธีพรรณนาเนื้อหาที่ปรากฏชัดเจน มีความเป็นปรนัย เป็นระบบ และแสดงปริมาณเป็นตัวเลขได้

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหา คือ การวิจัยชนิดหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาสาระของเอกสารอย่างมีระบบ มีความเป็นปรนัย เพื่อให้ได้ข้อมูลออกมาในเชิงปริมาณ

สำหรับขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหานั้น เคอร์ลิงเจอร์ (Kerlinger, 1973 อ้างถึงใน สมมิตร ช้างคล่อม, 2532) ได้เสนอขั้นตอนในการวิเคราะห์ไว้ว่า จะต้องเริ่มต้นจากการตั้งวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดเนื้อหาที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อความสะดวกในการแจกแจงหรือให้ค่าคะแนน เช่น เป็นค่า ประโยค จำนวนหน้า เป็นต้น จากนั้นจึงเลือกวิธีที่จะทำการวิเคราะห์ ซึ่งอาจใช้วิธีต่าง ๆ เช่น วิเคราะห์เอง หรือวิเคราะห์โดยการตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น แล้วจึงสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์ และทำการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ โทวิท ประวาลพฤกษ์ (2525 อ้างถึงใน ศศิวิมล รอบคอบ, 2532) ที่ได้เสนอขั้นตอนในการวิเคราะห์ โดยขั้นแรกต้องกำหนดเอกสารที่จะทำการวิเคราะห์ เช่น เล่มใด เรื่องใด เป็นต้น จากนั้นจึงมากำหนดหัวข้อใน

การวิเคราะห์ เช่น ตรวจสอบดูว่าส่งเสริมจริยธรรมใดบ้าง ส่งเสริมกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพียงใด เอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด เป็นต้น ซึ่งในข้อนี้เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์นั่นเอง เมื่อกำหนดหัวข้อได้แล้ว จึงจัดสร้างรายการของค่า วลี ประโยค ใจความสำคัญที่เป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ และทดลองใช้เกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐาน อาจตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของการใช้ตารางมาตรฐานที่สร้างขึ้น เมื่อเครื่องมือนี้ใช้ได้แล้วก็ดำเนินการวิเคราะห์จริง นำเอาตารางบรรทัดฐานเหล่านี้ไปแจกนับค่า วลี ประโยค ตามที่กำหนดไว้ เมื่อวิเคราะห์ได้แล้วก็ดำเนินการใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ หรือคาดหมายค่าที่ต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมาย หลังจากนั้นจึงดำเนินการเขียนรายงานต่อไป

นอกจากนี้ เบอเรลสัน (Berelson, 1971 อ้างถึงใน สมมิตร ช้างคล่อม, 2532) ยังเสนอขั้นตอนของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ว่า จะต้องสร้างเกณฑ์ขึ้นมาในรูปของตารางวิเคราะห์ที่ประกอบด้วยถ้อยคำ ภาษาที่มีความหมายตรงกับเนื้อหา หรือข้อความที่ต้องการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์เพื่อดูปริมาณมากน้อยของเนื้อหาที่ปรากฏในข้อความนั้นจำนวนครั้งของเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในสิ่งพิมพ์ที่ต้องการวิเคราะห์ แล้วสรุปออกมาในรูปของการบรรยายประกอบการนำเสนอตัวเลข

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหานั้นสามารถกระทำได้หลายวิธี โดยจะต้องมีเกณฑ์และเนื้อหาที่จะใช้ในการวิเคราะห์ชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลออกมาถูกต้อง

ข. ความหมายของหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการเรียนการสอนวิชาใด ๆ ก็ตาม หากขาดซึ่งหนังสือเรียนหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมแล้ว การเรียนการสอนนั้นก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ ถึงแม้จะมีครูผู้สอนดีหรือวิธีการสอนดีเพียงใดก็ตาม ดังนั้นจึงน่าที่จะศึกษาและทำความเข้าใจเสียก่อนว่าหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีลักษณะอย่างไร

กรมวิชาการ (2528) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือเรียน คือหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนการสอน มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง หนังสือเรียนอาจมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือเป็นชุด ก็ได้ และอาจมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน คือ หนังสือเรียน แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสือประกอบการเรียน เป็นต้น หนังสือเรียนเป็นหนังสือบังคับใช้ที่โรงเรียนอาจกำหนดให้นักเรียนทุกคนจัดหามาไว้ใช้ประจำตัวก็ได้

ประกาศรี สี่ห้าไพ (2534) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนไว้ว่า หนังสือเรียน คือ หนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักสูตรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาตให้ กำหนดให้เป็นหนังสือที่ใช้เรียนในระดับต่าง ๆ หรือเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการให้สอนได้โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ เรียบเรียงเนื้อหาถูกต้องหลักวิชา ตรงตามประมวลการสอน และมีความเหมาะสมกับระดับชั้น

ประภม แสงสว่าง (2527) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือเรียน คือ หนังสือที่ กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนได้ และครูก็ได้แนะนำให้นักเรียนใช้

เอี่ยมพร หมอนลี่ (2537) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือเรียน คือ หนังสือที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการว่าให้ใช้ได้ เป็นหนังสือที่ครูใช้เป็นหลักในการสอน และนักเรียนก็จำเป็นต้องใช้เรียนด้วย มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า หนังสือเรียน คือ หนังสือที่ครูและนักเรียนต้องใช้ในการเรียนการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร และกระทรวงศึกษาธิการให้การรับรอง

สำหรับความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้
กรมวิชาการ (2527) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีสาระอ้างอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละคน

สมมิตร ช้างคล่อม (2532) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มี สาระอ้างอิงหลักสูตร โดยมุ่งขยายประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางออกไปในรายละเอียด นอกเหนือจากหนังสือเรียน มีเรื่องราวที่น่าสนใจ และให้ความเพลิดเพลินผสมผสานกันไป

รณพ ประวัตินงาม (2524) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มี วัตถุประสงค์มุ่งส่งเสริมการอ่าน การค้นคว้าวิชาต่าง ๆ นอกเหนือไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้ แล้ว โดยขยายเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรืออาจจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือ จากหลักสูตร อาจจะมีเนื้อหาแตกต่างไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้ เพื่อให้เด็กเรียนศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของเด็ก

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีเนื้อหาสาระอ้างอิงหลักสูตร โดยมุ่งหมายให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อขยายความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และไม่มีการบังคับให้ใช้ในโรงเรียน

ค. การวิเคราะห์หนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การวิเคราะห์หนังสือเป็นการวิเคราะห์เอกสารอย่างหนึ่ง เพื่อดูความพร้อมของเนื้อหาว่ามีโอกาสที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด และเนื้อหาอ่านสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

การที่จะวิเคราะห์หนังสือใด ๆ ได้ นั้น จำเป็นจะต้องทราบลักษณะของหนังสือก่อนว่าเป็นอย่างไร ซึ่งพรทิวส์ ศิริสมบุรณ์เวช (2528) ได้กล่าวว่า หนังสือเรียนที่ดีจะต้องมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะภายนอก ได้แก่ การจัดทำรูปเล่ม การกำหนดราคา เป็นต้น และลักษณะภายใน ได้แก่ เนื้อหาวิชา วิธีการเสนอเนื้อหา การวัดและประเมินผล และส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ สารบัญ บรรณานุกรม เป็นต้น เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กับลักษณะของหนังสือดังกล่าว อัมพร แก้วสุวรรณ (2527) ได้เสนอแนะรูปแบบของการวิเคราะห์หนังสือไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ เป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะของรูปแบบซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่

1.1 ขนาด ขนาดของหนังสือต้องเหมาะสมกับผู้ใช้ ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป การเย็บเล่มต้องประณีตมั่นคงแข็งแรง รวมทั้งการใช้กระดาษพิมพ์ที่ดีมีคุณภาพ และพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ที่ชัดเจน อ่านง่าย

1.2 รูปเล่ม ปกหนังสือควรมีสีที่ดึงดูดความสนใจและใช้วัสดุที่คงทนต่อความชื้นและฝุ่นละออง การวางหน้าหนังสือควรสมดุลกันระหว่างภาพ สี ตัวหนังสือ และช่องว่าง รูปร่างและขนาดตัวอักษรต้องได้สัดส่วนกับบรรทัดและขนาดของหน้ากระดาษ นอกจากนี้ภาพประกอบควรสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาด้วย

2. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์คุณค่าทางวิชาการที่เป็นองค์ประกอบภายในเพื่อดูว่าหนังสือนั้น ๆ มีเนื้อหาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ได้แก่ เนื้อหาวิชา การนำเสนอเนื้อหา เป็นต้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์หนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น จะต้องจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของหนังสือออกเป็นส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะภาพ และเนื้อหา โดยอาศัยเกณฑ์ เพื่อพิจารณาคุณค่าความเหมาะสมของหนังสือที่มีต่อการเรียนการสอน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และเป็นผลทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้นด้วย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม แต่ในขณะที่ประเทศชาติต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นไปนั้น กลับพบว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ภาคบังคับเพียง 6 ปีเท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงอัตราการศึกษาคือขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็พบว่ายังมีอัตราการศึกษาคือต่ำกว่ามาก คือมีเพียงร้อยละ 44.96 เท่านั้น รัฐบาลจึงได้มีนโยบายขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานออกมา โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอให้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยให้ประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป และในระหว่างที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องนั้น ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี และอีก 4 เดือนต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา โดยมอบให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ และในเดือนพฤษภาคม 2534 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) ไปยังส่วนภูมิภาค โดยให้กระจายอย่างทั่วถึง

ต่อมาเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กรุงเทพมหานครดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด โดยจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนทั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วให้เรียนเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในปีการศึกษา 2535 กรุงเทพมหานครได้เริ่มดำเนินการเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 โรงเรียน และ

มีนโยบายดำเนินการเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไปทุกปีจนสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 คือ ปี พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นจะพิจารณาตามความจำเป็นและความเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสนองนโยบายของรัฐ
2. เพื่อช่วยเหลือเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการศึกษาต่อ แต่มีข้อจำกัด เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเดินทางไปโรงเรียน เป็นต้น
3. เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สามารถประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษา

เป้าหมาย

1. ระยะแรก ดำเนินการในช่วงปีการศึกษา 2535-2539
  - 1.1 ปีการศึกษา 2535 เริ่มดำเนินการ 4 โรงเรียน เป็นโรงเรียนนำร่อง
  - 1.2 ปีการศึกษา 2536 ขยายเพิ่มอีก 12 โรงเรียน
  - 1.3 ปีการศึกษา 2537-2539 ขยายปีละประมาณ 15 โรงเรียน
 ระยะต่อไป จะพิจารณาตามความจำเป็นและความเหมาะสม

เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. สถานที่ตั้งของโรงเรียน
  - 1.1 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อ แต่มีข้อจำกัดในด้านฐานะ เศรษฐกิจ การเดินทาง เข้าศึกษาต่อในสังกัดอื่นไม่ได้ เป็นต้น
2. ห้องเรียนและห้องพิเศษที่ใช้เพื่อกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.1 มีอาคารสถานที่เพื่อใช้เป็นห้องเรียนประมาณ 6 ห้องเรียน (สำหรับชั้น ม.1-3 ชั้นละ 2 ห้องเรียน) ห้องพิเศษ (ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องฝึกอาชีพ ห้องแนะแนว ฯลฯ) สนาม พื้นที่ทำการเกษตร รวมทั้งสถานที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักสูตรอย่างเพียงพอ หรือมีบริเวณที่สามารถขยายได้ และมีแนวโน้มที่จะได้งบประมาณเพื่อจัดสร้างอาคารให้ทันกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ภายในปีการศึกษา 2539)

3. บุคลากร

3.1 ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความเข้าใจ สนใจ และเต็มใจส่งเสริมสนับสนุน การปฏิบัติงานตามโครงการให้บรรลุผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

3.2 มีครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนวุฒิการศึกษา สาขาวิชาเอกในราย วิชาที่เปิดสอนอย่างเพียงพอ

4. ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองนักเรียนมีความเข้าใจในการจัดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นการฝึกอาชีพ และเต็มใจส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน พร้อมทั้งยินดีสนับสนุนกิจกรรมของ โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ลักษณะการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครนั้น กรุงเทพมหานครได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยอาศัยแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหลัก ดังต่อไปนี้

ปีการศึกษา 2535 จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนวัดชัยมงคล	สำนักงานเขตปทุมวัน
2. โรงเรียนบางชัน	สำนักงานเขตมีนบุรี
3. โรงเรียนวัดลำด้อยตั้ง	สำนักงานเขตหนองจอก
4. โรงเรียนวัดสามง่าม	สำนักงานเขตหนองจอก

ปีการศึกษา 2536 จำนวน 12 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนประชานิเวศน์	สำนักงานเขตจตุจักร
2. โรงเรียนการเคหะท่าทราย	สำนักงานเขตดอนเมือง
3. โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1	สำนักงานเขตดอนเมือง
4. โรงเรียนวัดหนองใหญ่	สำนักงานเขตบางเขน
5. โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา	สำนักงานเขตคลองเตย
6. โรงเรียนพระยามนถำราชศรีพิจิตร	สำนักงานเขตบางขุนเทียน
7. โรงเรียนวัดเศวตฉัตร	สำนักงานเขตคลองสาน
8. โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง	สำนักงานเขตจอมทอง
9. โรงเรียนวิสุทธิศ	สำนักงานเขตดินแดง

10. โรงเรียนรุ่งเรืองอุปกัมภ์	สำนักงานเขตพระโขนง
11. โรงเรียนปทุมวาสา	สำนักงานเขตคลองสาน
12. โรงเรียนสุเหร่าทราชกอนดิน	สำนักงานเขตมีนบุรี

ปีการศึกษา 2537 จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนคู้บอน	สำนักงานเขตมีนบุรี
2. โรงเรียนบางกระดี่	สำนักงานเขตบางขุนเทียน
3. โรงเรียนสายไหม	สำนักงานเขตบางเขน
4. โรงเรียนสามแยกคลองหล่อแหล	สำนักงานเขตบึงกุ่ม
5. โรงเรียนคลองหนองใหญ่	สำนักงานเขตภาษีเจริญ
6. โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง	สำนักงานเขตหนองแขม

ในการจัดการศึกษาระดับนี้ เน้นการปฏิบัติจริง มีความยืดหยุ่น ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในหลักสูตร มีการประสานงานในการฝึกอบรม นำทรัพยากรบุคคลากรในท้องถิ่นมาใช้เพื่อการจัดการ และให้ความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาชีพได้มากขึ้น ทั้งสามารถจัดสอนวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความต้องการพัฒนาประเทศได้ตามที่ท้องถิ่นต้องการ (กาญจนา โพธิ์วิชานนท์, 2537)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. งานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับเพศศึกษา

พินิจ ศุภมัสค์อุ้งกูร (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เพศศึกษา: การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา ประเมินค่าเนื้อหาเพศศึกษาของนิตยสารและหนังสือพิมพ์ในปีพุทธศักราช 2527 ในด้านสัดส่วนของเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และความถูกต้องของเนื้อหา และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาเพศศึกษาเรื่องเพศในวัยรุ่น สุขอนามัยทางเพศ วิธีปฏิบัติทางเพศ ความบกพร่องทางเพศ และกามวิปริต ในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ ตามทรรศนะของผู้อ่านที่เป็นเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวิเคราะห์และแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จำนวน 201 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสือพิมพ์เสนอความรู้เพศศึกษา ในรูปแบบของลักษณะการตอบปัญหาทางแพทย์ ทางเพศ และปัญหาชีวิต เป็นสัดส่วนร้อยละ 56.01 ของวิธีการเสนอเนื้อหาประเภทความรู้ ซึ่งเนื้อหาเพศศึกษาที่เสนอจะเป็นเรื่องวิธีปฏิบัติทางเพศมากที่สุด คือ ร้อยละ 11.83 ของเนื้อหาเพศศึกษาทั้งหมด ถัดมาได้แก่เรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ และเรื่องเพศในวัยรุ่นจำนวนร้อยละ 11.27 และ 10.28 ของเนื้อหาเพศศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ

2. นิตยสารเสนอความรู้เพศศึกษาในรูปแบบนวนิยายมากที่สุด คือร้อยละ 19.13 ส่วนการเสนอในลักษณะการตอบปัญหาแบบต่าง ๆ เป็นจำนวนร้อยละ 10.63 ของวิธีการเสนอเนื้อหาประเภทความรู้ ซึ่งเนื้อหาเพศศึกษาที่เสนอจะเป็นเรื่องวิธีปฏิบัติทางเพศมากที่สุด คือร้อยละ 24.20 ถัดมาได้แก่ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การสมรส กามวิปริต และสุขอนามัยทางเพศ เป็นจำนวนร้อยละ 12.04 , 9.28 , 7.53 และ 7.50 ของเนื้อหาเพศศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นของเยาวชนในและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีอายุระหว่าง 14-20 ปี และเคยอ่านเนื้อหาเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์ และ/หรือนิตยสาร พบว่าเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เรื่องเพศในวัยรุ่น และเรื่องสุขอนามัยทางเพศ มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนมากที่สุด ส่วนเรื่องกามวิปริตเป็นเรื่องที่เยาวชนในและนอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะไม่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน

สุทิน รุ่งแจ้ง (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์สภาพการจัดหลักสูตรเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบหลักสูตรเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อนำมาเป็นการวิเคราะห์การจัดหลักสูตรวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา และเพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดหลักสูตรเพศศึกษา โดยใช้แบบวิเคราะห์ และแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นแบบเรียน คู่มือครู หนังสืออ่านประกอบ จำนวน 1,045 เล่ม ครูและนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับเพศศึกษามีระบุไว้เฉพาะในหนังสือคู่มือครู และหนังสืออ่านประกอบ ส่วนในหนังสือแบบเรียนไม่ได้ระบุไว้ วัตถุประสงค์ในหลักสูตรครอบคลุมวัตถุประสงค์จากกรอบที่พัฒนาขึ้นทั้ง 4 ด้าน โดยเน้นหนักด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา สุขวิทยา และชีววิทยา ตามลำดับ ในส่วนของเนื้อหาเพศศึกษาพบผลเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวัตถุประสงค์ สำหรับวิชาที่พบว่ามีเพศศึกษาปรากฏอยู่ ได้แก่ วิชาสุขศึกษา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา คหกรรมศาสตร์ และแนะแนว สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนเพศศึกษานั้นระบุไว้เฉพาะคู่มือครู เช่นเดียวกับวิธีวัดและประเมินผลเพศศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากครูผู้สอนเพศศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่สอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยสอนเนื้อหาครบทั้ง 4 ด้าน วิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้ ได้แก่ การอภิปรายประกอบการซักถาม การบรรยายประกอบภาพสไลด์ การรายงาน

และชมภาพยนตร์ ตามลำดับ ส่วนวิธีการวัดผลครูใช้หลายวิธีประกอบกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากนักเรียน พบว่า บรรลุผลการเรียนตามวัตถุประสงค์ทุกด้านในระดับปานกลาง และได้เรียนรู้เนื้อหาเพศศึกษาในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

สุรางค์ศรี เฝ้าสวัสดิ์ (2513) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูโรงเรียนรัฐบาลระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ที่มีต่อการสอนเพศศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูและเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูชายกับครูหญิงในโรงเรียนชาย หญิง และสหศึกษา ครูชายและครูหญิงที่มีระดับความรู้ต่างกัน และครูชายกับครูหญิงที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูในเวลาต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนรัฐบาลระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร รวมทั้งสิ้น 782 คน ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมครูทั้งสองเพศมีความคิดเห็นในเชิงสนับสนุนเกี่ยวกับการสอนเพศศึกษา แต่ครูชายมีความคิดเห็นสนับสนุนมากกว่าครูหญิง

เทพนม เมืองแมน (2518) ได้ศึกษาทัศนคติของนักเรียนไทยต่อการสอนเพศศึกษาและประชากรศึกษาในโรงเรียน ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้สอนเพศศึกษา และนักเรียนส่วนมากกล่าวว่า ตนเองมีความรู้ด้านเพศศึกษาน้อยมาก โดยทราบจากการบอกเล่าของเพื่อน ๆ ส่วนแหล่งที่นักเรียนได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ได้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และวิทยุ สำหรับบิดามารดามีส่วนช่วยในการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาเป็นส่วนน้อย

ปรีชา อันตระกูล (2523) ได้สำรวจความรู้และทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านเพศศึกษาและการวางแผนครอบครัว ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 483 คน และนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ จำนวน 482 คน ซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 15-21 ปี พบว่า

1. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าความรู้ในเรื่องเพศศึกษาถูกต้อง
2. แหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนส่วนใหญ่ คือ หนังสือเกี่ยวกับเพศศึกษารองลงมาคือ ครูอาจารย์
3. ผู้ที่ให้คำปรึกษาเรื่องเพศแก่นักเรียนส่วนใหญ่ คือ เพื่อนสนิทเพศเดียวกัน
4. นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน

5. นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า ควรเริ่มสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 รองลงมาคือ สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

6. นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดสอนเป็นวิชาบังคับ และสัปดาห์ละ 1 คาบ

7. นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ครูผู้สอนเพศศึกษาควรเป็นครูที่สมรสแล้ว

จกมล นาหิรัญ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลองกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียน และเปรียบเทียบความสนใจทางด้านเพศศึกษาของนักเรียนในด้านเพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว และลำดับการเกิด โดยใช้นแบบสอบถามกับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลองกรุงเทพมหานคร 13 โรงเรียน จำนวน 434 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลอง กรุงเทพมหานคร มีความสนใจทางด้านเพศศึกษาในระดับปานกลาง โดยสนใจหมวดชีวิตครอบครัวเป็นอันดับหนึ่ง และสนใจหมวดกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาเป็นอันดับสุดท้าย

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลองกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และลำดับการเกิดที่แตกต่างกัน มีความสนใจทางด้านเพศศึกษารวมทุกหมวดไม่แตกต่างกัน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนทดลองกรุงเทพมหานคร สนใจหัวข้อ "เรื่องการมีความรัก" มากที่สุด รองลงมาสนใจหัวข้อ "การสืบพันธุ์ของมนุษย์" "วิธีที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข" "การมีประจำเดือน" "การมีอสุจิ" และ "กระเทย" ตามลำดับ

พิเชฐ ศรีวารกุล (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางที่มีต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา และเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเพศ ประเภทโรงเรียน อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2517 คน ในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง จำนวน 533 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา โดยนักเรียนชายมีทัศนคติที่ดีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษามากกว่านักเรียนหญิง แต่นักเรียนในโรงเรียนชายโรงเรียนสตรี และโรงเรียนสหศึกษา มีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน

นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้นักเรียนยังมีความเห็นว่าผู้สอนเพศศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างดีเป็นอันดับหนึ่ง

วาสนา ศิลากร (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดลำปาง ที่มีต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการที่จะทราบว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดลำปาง มีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาอย่างไร นอกจากนี้ยังศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนว่ามีมากน้อยเพียงไร รวมทั้งสำรวจแหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนว่ามีแหล่งใดบ้าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2519 จำนวน 6 โรงเรียนรวมทั้งสิ้น 380 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา โดยนักเรียนชายมีทัศนคติที่ดีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษามากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน ในด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ยังไม่ดีพอ ส่วนแหล่งความรู้ที่ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษากับนักเรียนเป็นอันดับหนึ่ง คือ หนังสือ อันดับสองคือ หนังสือพิมพ์ อันดับสามคือ เพื่อน

อาภาพร สุขาวษ์ (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี ที่มีต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษา" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี จะมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษาอย่างไร นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษาแตกต่างกันหรือไม่ นักเรียนที่อาศัยอยู่ในสภาพชุมชนต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษาแตกต่างกันหรือไม่ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษาแตกต่างกันหรือไม่ และแหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาของนักเรียนมาจากแหล่งใด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในจังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2519 จำนวน 7 โรงเรียนรวมทั้งสิ้น 453 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยส่วนรวมมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษา โดยนักเรียนชายมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษามากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่อาศัยอยู่ในสภาพชุมชนต่างกันมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีทัศนคติต่อการจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน และแหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาที่นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับมาจากหนังสือพิมพ์ มากเป็นอันดับ 1

สำราญ เพชรจอม (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนราษฎร์ส่วนกลางที่มีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา" โดยมีความมุ่งหมายเพื่อทราบว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร จะมีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาเชิงนิมานหรือนิเสธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2517 จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 635 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา โดยนักเรียนชายมีทัศนคติที่ต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษามากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่บิดามารดาและผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนคติที่ต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน และนักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา

นิยม ฉิมตระกูล (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมสาธิตส่วนกลางที่มีต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา" โดยมีความมุ่งหมายเพื่อทราบว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมสาธิตในกรุงเทพมหานคร จะมีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาอย่างไร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมสาธิตในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2518 จำนวน 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 511 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยส่วนรวมมีทัศนคติที่ต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา โดยนักเรียนชายมีทัศนคติที่ต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษามากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนคติที่ต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีทัศนคติต่อการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษาไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ในด้านความคิดเห็น นักเรียนโดยส่วนรวมเห็นด้วยกับการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา

ข. งานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับเพศศึกษา

ไอรา แอล ไรส์ (Ira L. Reiss, 1967) ได้ศึกษาเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการสอนเพศศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การสอนเพศศึกษาประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับบิดามารดาของเด็ก ครู ตลอดจนองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง บิดามารดาของเด็กจะต้องมีทัศนคติที่ต่อเรื่องเพศศึกษา ครูที่ทำการสอนเพศศึกษาควรจะได้รับ การอบรมในด้านจิตวิทยา มนุษยวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น และ

ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของโครงการเพศศึกษาในโรงเรียนรัฐ ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเพศศึกษาควรเน้นในเรื่องศีลธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตครอบครัว
2. เน้นด้านสรีรวิทยาทางเพศ
3. ควรจัดสอนแยกเป็นวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ
4. ครูที่สอนควรจะได้รับบริการฝึกฝนอบรมให้มีความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างถูกต้อง
5. การสอนเพศศึกษานอกจากจะสอนในระดับโรงเรียนแล้ว ควรจะให้มีการสอนในระดับมหาวิทยาลัยด้วย

ลอว์เรน ลี โฮห์ (Loren Lee Hooh, 1969) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติเนื่องมาจากเพศศึกษาในชั้นเรียนวิชาชีววิทยาทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการสอนเพศศึกษาเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ของมนุษย์ในชั่วโมงชีววิทยา พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการสืบพันธุ์ของมนุษย์มากขึ้น มีความมั่นใจในการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีเจตคติที่ดีต่อการควบคุมจำนวนประชากร การวางแผนครอบครัว และการคุมกำเนิดด้วย

ลอเรนซ์ ฟรานซิส โลว์อิง (Lawrence Francis Lowing, 1972) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการและความสนใจเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนเกรด 9 ที่รัฐอินเดียน่า สหรัฐอเมริกา พบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสนใจปัญหาเรื่องเพศในสังคมและการศึกษาเรื่องเพศมากกว่าผู้ใหญ่ สนใจการศึกษาเรื่องกามโรคมากที่สุด สนใจเรื่องการมีนัดน้อยที่สุด นอกจากนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ยังต้องการให้มีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนด้วย

อีเวอร์สัน ซอนยา เร (Iverson Sonya Rae, 1974) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เพศศึกษาของวัยรุ่น" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของวัยรุ่นซึ่งเป็นชนชั้นกลางในบริเวณรอบ ๆ กรุงวอชิงตัน ดี ซี ตั้งแต่อายุ 11-19 ปี จำนวน 135 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลในการจัดการสอนเพศศึกษาเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อเรื่องเพศ ผลการวิจัยพบว่า

1. เรื่องเพศเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล จะตัดสินใจเองมากกว่าที่จะเป็นเรื่องปฏิบัติตามกฎหรือข้อบังคับของชุมชน
2. วัยรุ่นที่ได้รับการศึกษาเพศศึกษามาแล้ว จะมีความสัมพันธ์ระหว่างเพศอย่างถูกต้องเรียบร้อยมากขึ้น
3. เนื้อหาวิชาเพศศึกษามีได้เป็นเครื่องชักจูงให้มีการประพฤติดีทางเพศ

4. วิทยาลัยส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า เพศศึกษาควรจะให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดอย่างชัดเจน

5. วิทยาลัยที่ได้รับการศึกษาเพศศึกษาแล้วยังคงมีความกลัวเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ กามโรค และการมีความสัมพันธ์ทางเพศ

มิลเดรด อี เบอร์รี่ (Mildred E. Berry, 1975) ได้ทำการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามการจัดหลักสูตรที่จะพัฒนาและปรับปรุงวิชาเพศศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเมืองเดค โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 59 แห่ง พบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาสุขศึกษาเป็นวิชาที่ควรสอดแทรกเรื่องเพศศึกษามากที่สุด อันดับสองคือ วิชาวิทยาศาสตร์

2. โรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรจัดสอนเพศศึกษาในลักษณะต่าง ๆ แม้ว่าโรงเรียนนั้นจะมีโครงการสอนเพศศึกษาเป็นแบบแผนหรือไม่ก็ตาม

3. เหตุผลที่สำคัญยิ่งในการที่โรงเรียนไม่มีโครงการสอนเพศศึกษา ก็คือ ขาดบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนในเรื่องเพศศึกษา

4. ผู้ปกครอง ครู และชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เรื่องเพศแก่นักเรียน

5. ผู้ตอบส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะจัดสอนเพศศึกษา

6. โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะสอนเพศศึกษาสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ มากกว่าที่จะสอนเป็นวิชาเอกเทศ